

Věcný záměr zákona o zapsaných znalcích

Obsah:

I. část

- Historický exkurz
- Cíl návrhu věcného záměru zákona o zapsaných znalcích
- Důvod předložení
- Návrh věcného řešení

II. část

- Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad
 - Zahraniční komparace
-

• Historický exkurz

Samotné chápání znalecké a tlumočnické činnosti procházelo a prochází vývojem. Potřeba znalců a tlumočnicků vyvstala nejprve v rámci soudních řízení, kdy bylo postupně jejich postavení upraveno procesními předpisy v rámci dokazování. První komplexní československá úprava promítnutá v právním předpise, pochází z vládního nařízení č. 269/1939 Sb., o seznamech stálých soudních znalců, přijatého na základě československého ústavního zákona zmocňovacího z roku 1938 (č. 330/1938 Sb. z. a n.).

Samostatná právní úprava znalecké a tlumočnické činnosti byla na našem území provedena až zákonem č. 167/1949 Sb., o stálých přísedících znalcích a tlumočnících, která se zaměřovala na regulování a dohled nad činností znalců a tlumočnicků. Zařadila tímto tehdejší Československo mezi země, které činnost znalců a tlumočnicků, kteří podávají posudky nebo překlady pro účely soudních a jiných řízení, regulují. Tento přístup odpovídá právní tradici našeho středoevropského právního prostoru a je obvyklý i přes určité odlišnosti u většiny našich sousedních zemí.

Zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, se snažil pohled na postavení znalců a tlumočnicků změnit. V kontextu tehdejší ideologie snížil postavení znalců a tlumočnicků pouze do polohy pracovníků socialistických organizací, kteří v rámci plnění pracovních úkolů zadanou problematiku řeší a obhajují před soudem. Toto řešení se neujalo. Proto nový zákon o znalcích a tlumočnících z roku 1967 přinesl koncepční návrat k evidování jinak nestranných a institucionálně nezávislých osob v seznamu znalců a tlumočnicků po vzoru původní zákonné úpravy z roku 1949.¹

Do roku 1989 vykonávaly znaleckou činnost výlučně vědecké ústavy, veřejné (tehdy státní) vysoké školy a některé jiné státní instituce, např. Kriminalistický ústav.

Po změně politicko-ekonomické situace v listopadu 1989 došlo ke zcela jinému společenskému pohledu na výkon samostatné výdělečné činnosti. Díky zastaralé právní úpravě začaly být do seznamu ústavů zapisovány i ryze soukromoprávní subjekty, aniž by bylo zkoumáno, jaké konkrétní osoby budou v těchto ústavech zpracovávat znalecké posudky.

¹ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících : komentář*. 1.vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Předmluva, str. 8. ISBN 978-80-7400-148-2

V souvislosti s těmito změnami došlo i ke změnám právních předpisů, které výkon samostatné výdělečné činnosti upravovaly. Zejména pak s obrovským rozvojem ekonomicko-právních vztahů a masivní změnou vlastnických vztahů v období privatizace, kdy došlo k velkému nárůstu znalecké činnosti. Nejvýraznější byl tento nárůst v oblasti ekonomiky a modernizace. Tento trend následně vedl k částečné profesionalizaci části znalecké veřejnosti.

• Cíl návrhu věcného záměru zákona o znalcích

Cílem předkládaného návrhu věcného záměru zákona o znalcích je nahradit stávající právní úpravu znalecké činnosti upravenou společně s tlumočnickou činností v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, která již vzhledem k době jejího přijetí nevyhovuje současným poměrům. Hlavním záměrem je tedy vyhovět značně rozdílným požadavkům a potřebám znalecké a tlumočnické činnosti a vytvořit dva samostatné zákony. (podobně je tomu také v Dánsku, Itálii, Německu, Nizozemí, Litvě, Velké Británii, Švédsku, Francii, Belgii a ve Slovinsku).

Navrhovaná právní úprava se zaměřuje na změnu celkové koncepce získání oprávnění vykonávat činnost znalce, stanovení jasných podmínek pro získání oprávnění k výkonu této činnosti z důvodu dosažení právní jistoty uchazečů o znaleckou činnost, vytvoření Centrálního registru znalců, zvýšení dohledu na výkon této činnosti, stanovení povinnosti složit vstupní zkoušku, uzavřít pojištění a další.

Jednou z hlavních změn by mělo být taktéž stanovení nároku na zapsání do Centrálního registru znalců po splnění zákonných podmínek a kvalifikačních kritérií pro jednotlivé obory, odvětví a specializace. Tyto požadavky klade na Českou republiku právo Evropské unie, které nárok na zápis jednoznačně předpokládá. Česká republika se tak zařazuje mezi ostatní členské státy Evropské unie, kde byl tento princip již zaveden.

Řádný výkon činnosti soudních znalců má zásadní význam zejména ve sporech, které zpravidla vyžadují zpracování znaleckého posudku (např. spory týkající se nemovitostí, obchodní spory, spory v oblasti rodinného práva). Při podání nikoli řádného znaleckého

posudku může docházet jak k prodlužování řízení, tak i k případným újmám účastníků řízení. Cílem věcného záměru je tedy i dosažení vyšší profesionalizace znalecké činnosti. Zapisovat do Centrálního registru znalců by se nadále měly pouze osoby, které mají o výkon znalecké činnosti skutečný zájem.

- **Důvod předložení**

Návrh věcného záměru zákona o zapsaných znalcích je předkládán v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2011. Předložen by měl být do konce srpna roku 2011.

- **Návrh řešení**

1. Předmět úpravy – účel zákona, věcný a osobní rozsah zákona

1.1. Tento zákon upravuje vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost a podmínky jejího výkonu, práva a povinnosti zapsaných znalců (dále jen „znalec“) a zapsaných znaleckých ústavů (dále jen „znalecký ústav“), Centrální registr znalců a zapsaných znaleckých ústavů a působnost Ministerstva spravedlnosti na úseku dohledu nad znaleckou činností. Účelem zákona je zajistit řádný výkon znalecké činnosti v řízeních před orgány veřejné moci a taktéž v souvislosti s jejím poskytováním dalším osobám v rámci soukromoprávního styku.

Odůvodnění:

Účelem zákona je úprava znalecké činnosti znalců a znaleckých ústavů zapsaných v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů vedeném Ministerstvem spravedlnosti. Právní úprava se vztahuje jak na znaleckou činnost pro účely řízení před orgány veřejné moci, tak i na činnost znalců mimo výše uvedené, tj. v rámci soukromoprávního styku.

2. Znalci a znalecké ústavy

2.1. Znaleckou činnost podle tohoto zákona vykonávají znalci a znalecké ústavy, a to v tom oboru a odvětví, pro které jsou zapsáni.

2.2 Znalcem je fyzická nebo právnická osoba nebo její organizační složka zapsaná do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Znaleckým ústavem je vysoká škola nebo její součást, případně jiná osoba veřejného práva nebo její organizační složka vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru, zapsaná do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů vede Ministerstvo spravedlnosti.

2.3. Znalecký ústav je určen pro zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení.

2.4. Osoby nezapsané v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů mohou znaleckou činnost pro orgány veřejné moci vykonat pouze výjimečně a pro dané řízení, jsou-li orgánem veřejné moci ustanoveni za podmínek tohoto zákona jako „znalci ad hoc“.

2.5. Oprávnění vykonávat znaleckou činnost vzniká zápisem do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, nejde-li o případ ustanovení „znalce ad hoc“, kde oprávnění vznikne aktem ustanovení orgánem veřejné moci.

2.6. Ten, kdo není znalcem podle tohoto zákona, není oprávněn užívat označení „zapsaný znalec“. Pro znalecké ústavy platí tento zákaz obdobně. Pouze znalec (znalecký ústav) je oprávněn užívat znaleckou pečeť.

2.7. Před orgánem veřejné moci, který znalecký posudek zadal, jedná jménem znalce – právnické osoby ten jeho zaměstnanec nebo člen či společník, který posudek zpracoval, a není-li to možné, potom ten, kdo se na zpracování znaleckého posudku podílel. Ten, kdo jedná jménem znalce – právnické osoby musí být zároveň fyzickou osobou zapsanou v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů jako znalec.

V případě, že byl posudek zadán znalci, který má formu organizační složky právnické osoby, jedná za něj zaměstnanec dané právnické osoby, který splňuje výše uvedené podmínky.

2.8. Před orgánem veřejné moci, který znalecký posudek zadal, jedná jménem znaleckého ústavu ten jeho zaměstnanec, který posudek zpracoval.

Odůvodnění:

Vedle určení předmětu a účelu právní úpravy je klíčové vymezení toho, kdo je oprávněn znaleckou činností vykonávat. Stanoví se proto, že subjekt oprávněný k výkonu znalecké činnosti je znalec a znalecký ústav. Druhým kritériem pro vymezení oprávnění vykonávat znaleckou činnost je skutečnost zápisu znalce nebo znaleckého ústavu pro daný obor a odvětví. Je zřejmé, že např. znalec specializovaný na určité odvětví medicíny nemůže podat znalecký posudek z oboru oceňování nemovitostí, nebude-li ovšem zapsán i pro tento obor. Pro to, aby mohla být určitá osoba (nebo její organizační složka) rozpoznána jako znalec či znalecký ústav, stanoví se podmínka zápisu takové osoby do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, který povede Ministerstvo spravedlnosti.

Zatímco věcný záměr vychází z „tradičního“ dělení subjektů oprávněných ke znalecké činnosti, dochází oproti stávajícímu stavu k věcné změně obsahu pojmu „znalec“ a „znalecký ústav“. V současné době je znalecká činnost vykonávána znalci a znaleckými ústavami, které jsou dále členěny (viz § 21 zákona č. 36/1967 Sb. v platném znění). Jedná se o ústavy a jiná pracoviště (odstavec 1 cit. ustanovení) a o vědecké ústavy, vysoké školy a instituce, které mohou státní orgány požádat o podání posudku ve zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení (odstavec 2 cit. ustanovení). V souvislosti s vyhodnocením současného stavu se jeví jako vhodné zahrnout znalecké ústavy zapsané v současnosti v prvním oddíle seznamu znaleckých ústavů (tj. znalecké ústavy, které nejsou znaleckými ústavami podle § 21 odst. 2) do kategorie znalců, přičemž by byla zákonem rozeznávána jejich specifika jakožto právnických osob (viz např. bod 2.7.). Pokud jde o znalecké ústavy podle § 21 odst. 2 (zapsané v druhém oddílu seznamu znaleckých ústavů), tyto by fakticky „zůstaly“ znaleckými ústavami i podle nové právní úpravy, pokud by nadále splňovaly podmínky tohoto zákona. Znalecký ústav bude definován jako vysoká škola nebo její součást, případně jiná osoba veřejného práva nebo její organizační složka vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru, zapsaná do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Znaleckými ústavami tudíž budou vědecká pracoviště v pravém slova smyslu s vysokou odbornou úrovní.

Uvedené se navrhuje především z toho důvodu, že vyšší kvalita posudků současných znaleckých ústavů zapsaných v prvním oddílu seznamu znaleckých ústavů oproti

posudkům znalců není fakticky ani právně (legislativně) garantována, pouze se mlčky předpokládá.

Současná struktura znalec / znalecký ústav zapsaný v prvním oddíle seznamu / znalecký ústav zapsaný v druhém oddíle seznamu tedy bude přetvořena na strukturu znalec / znalecký ústav.

Je rovněž nezbytné obecně pokrýt problematiku řešenou v dalších částech zákona, kterou je ustanovení znalce „ad hoc“. Vychází se z faktu, že v určitých situacích bude potřeba ustanovit znalce, ale zároveň nebude žádný znalec pro daný obor zapsán v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů nebo nebude moci potřebný úkon z určitého důvodu provést (střet zájmů, deletrvající nemoc, atd.). Zákonná úprava o právech a povinnostech znalců se na znalce ustaveného ad hoc použije přiměřeně.

S ohledem na roli znalce (znaleckého ústavu) v řízení před orgány veřejné moci, povahu znalce (znaleckého ústavu), který se podílí na naplnění práva na spravedlivý proces, a s ohledem na ochranu znalce (znaleckého ústavu) před určitými nekalými praktikami (neoprávněné vydávání se za znalce, poskytování znaleckých posudků bez oprávnění, atd.) se navrhuje stanovit, že užívání označení „zapsaný znalec“ popř. „zapsaný znalecký ústav“ bude vyhrazeno pouze znalcům a znaleckým ústavům podle tohoto zákona. Porušení tohoto ustanovení bude správním deliktem. Totéž bude platit o užívání znalecké pečeti.

Znalci, kteří jsou právníckými osobami, mají, jak již bylo uvedeno výše, určitá specifika, která se pojí s jejich právní formou. Pro řádný postup v řízení může, je-li toho podle procesního právního předpisu třeba, být vyžadováno stvrzení správnosti posudku či podání vysvětlení. Pro tento případ je nutné určit, kdo je oprávněn jednat za znalce, který je právníckou osobou (popř. za znalecký ústav). Z praktických důvodů je vhodné, aby jednající byl ten, kdo posudek sám zpracoval nebo se na jeho zpracování podílel. Za účelem zajištění řádného průběhu procesních úkonů bude nutné, aby jednající byl sám znalcem, nikoli členem např. pomocného personálu.

3. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů

3.1. Ministerstvo spravedlnosti vede Centrální registr znalců a znaleckých ústavů, který je informačním systémem veřejné správy. Zapisují se do něho všichni znalci a znalecké ústavy. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů slouží

- a) orgánům veřejné moci pro výběr znalce pro potřeby řízení,
- b) pro účely evidenční a účely dohledu Ministerstvu spravedlnosti a předsedů krajských soudů, a
- c) veřejnosti pro výběr znalce za účelem poskytnutí znaleckého posudku.

3.2. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů se člení dva oddíly. V oddílu prvním jsou zapsáni znalci a v oddílu druhém jsou zapsány znalecké ústavy. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů je dále členěn na základní obory, z nichž některé podle rozsahu se člení na odvětví. Podrobnosti, zejména způsob členění, stanoví Ministerstvo spravedlnosti prováděcím právním předpisem.

3.3. V rámci jednotlivých oddílů se vedou údaje o znalcích a znaleckých ústavech, přičemž část těchto údajů je neveřejná. Údaje jsou vymezeny taxativním výčtem.

Veřejné jsou tyto údaje:

- a) jméno, popř. jména a příjmení znalce, který je fyzickou osobou, popř. obchodní firma nebo název znalce, který je právnickou osobou nebo znaleckým ústavem,
- b) právní forma, nejde-li o fyzickou osobu,
- c) kontaktní adresa,
- d) obor a odvětví, ve kterých je oprávněn vykonávat znaleckou činnost,
- e) preferovaný obvod krajského soudu, ve kterém zejména vykonává znaleckou činnost,
- f) zda je výkon znalecké činnosti přerušen či nikoli.

Odděleně v neveřejné části se vedou tyto údaje:

- a) adresa místa bydliště, popř. sídla,
- b) datum zápisu do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů,
- c) údaje o udělených sankcích,
- d) jiné skutečnosti potřebné pro výkon dohledu (bude konkretizováno v rámci prací na paragrafovém znění).

3.4. K údajům, které jsou veřejné, má přístup kdokoliv; k údajům, které jsou neveřejné, má přístup pouze Ministerstvo spravedlnosti a předseda krajského soudu. Do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů je možno nahlížet způsobem umožňujícím dálkový přístup.

3.5. Součástí Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů je Registr znaleckých posudků. Obsahem tohoto registru jsou záznamy o provedení všech posudků, jejich předmět, pro koho byla činnost provedena, výše odměny a výloh a den jejich proplacení. Registr znaleckých posudků je přístupný znalci a znaleckému ústavu pouze pro účely zápisu údajů, které se ho týkají. Do Registru znaleckých posudků má přístup Ministerstvo spravedlnosti.

Odůvodnění:

Z důvodu sjednocení a přehlednosti evidencí údajů o znalcích, znaleckých ústavech a znalecké činnosti (podle platné právní úpravy je veden u každého krajského soudu jeden seznam, přičemž Ministerstvo spravedlnosti dále vede ústřední seznam a seznam ústavů členěný na dva oddíly; každý znalec též vede znalecký deník) a z důvodů usnadnění správy oblasti znalectví ve spojitosti s elektronizací justice bylo rozhodnuto o vzniku Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, který bude veřejný (vyjma určitých údajů) a snadno přístupný na Internetu. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů jednoznačně určí, kdo je znalcem nebo znaleckým ústavem a zároveň bude sloužit orgánům veřejné moci pro výběr znalce nebo znaleckého ústavu v jednotlivých řízeních. Dále bude sloužit veřejnosti – zájemcům o zpracování znaleckého posudku pro soukromé účely. Podstatnou úlohu bude plnit i pro celkovou správu znalecké činnosti a pro účely dohledu nad ní. Jeho prostřednictvím se jednoduše zjistí počet znalců v daném oboru a obvodu, dále například bude usnadněn přístup ke kontaktním údajům na znalce, kterých je v rámci České republiky pouze několik, bude možno vysledovat vytíženost jednotlivých znalců a počty znaleckých posudků v jednotlivých oborech, což umožní správci registru zpětnou vazbu a sběr dat pro případnou identifikaci problémů v systému a jejich řešení, atd.

Centrální registr znalců bude členěn způsobem uvedeným výše pod bodem 3.2., přičemž se počítá s odděleným vedením údajů sloužícím evidenčním a dohledovým účelům; tyto odděleně vedené údaje budou neveřejné. Konkrétní členění Centrálního

registru znalců a znaleckých ústavů (např. na jednotlivé obory) bude svěřeno prováděcímu právnímu předpisu pro zajištění dostatečné flexibility (rychleji se tak může do právního řádu promítnout vznik nového oboru).

Paragrafové znění zákona vymezí taxativně výčet údajů, které budou v Centrálním registru vedeny.

Součástí centrálního registru bude taktéž Registr znaleckých posudků. Ten nahradí stávající nevyhovující a obtížně kontrolovatelný systém vedení znaleckých deníků v listinné podobě. Tato úprava současně umožní Ministerstvu spravedlnosti provádět účinnější kontrolu vedení znaleckých deníků. Zvažuje se přechodné období pro zavedení tohoto systému v délce 2-3 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Povaha zápisu do Centrálního registru bude mít konstitutivní účinky. Jde o nejjednodušší řešení vylučující možné pochybnosti o tom, kdo je znalcem. Prakticky ihned po zápisu již bude informace o zápisu znalce přístupná veřejnosti i orgánům veřejné moci prostřednictvím dálkového přístupu. Jmenování ministrem spravedlnosti (popř. předsedou krajského soudu) zcela odpadne (viz následující části věcného záměru).

Pokud jde o vztah stávajících seznamů a nově vznikajícího Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, předpokládá se převzetí údajů o zapsaných znalcích a znaleckých ústavech bez dalšího.

4. Vznik, pozastavení a zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost

4.1. Oprávnění vykonávat znaleckou činnost vzniká zápisem do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

4.2. Zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů se provede na základě správního řízení zahájeného na žádost. V žádosti se kromě náležitostí upravených správním řádem uvede obor, odvětví, popřípadě specializace, pro kterou má být žadatel zapsán do Centrálního registru jako znalec nebo znalecký ústav. Přílohou žádosti musí být listiny prokazující splnění podmínek podle bodu 4.3., je-li žadatel fyzickou osobou, podle bodu 4.4., je-li osobou právnickou nebo její organizační složkou, nebo podle bodu 4.5., je-

li osobou právnickou nebo její organizační složkou a žádá o zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů jako znalecký ústav.

4.3. Ministerstvo spravedlnosti zapíše do Centrálního registru znalců a tlumočnicků na základě žádosti fyzickou osobu, která

- a) je státním občanem České republiky, občanem jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu na území České republiky, nebo státním občanem jiného než členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území České republiky,
- b) je odborně způsobilá k výkonu znalecké činnosti v daném oboru a odvětví pro které má být zapsána a která absolvovala vysokoškolské vzdělání v daném oboru nebo doloží relevantní praxi v oboru v příslušné délce trvání; podrobnosti a kvalifikační předpoklady pro odvětví a obor stanoví prováděcí právní předpis,
- c) složí vstupní zkoušku,
- d) je pojištěna pro případ odpovědnosti za škodu,
- e) je bezúhonná,
- f) je způsobilá k právním úkonům.

4.4. Je-li žadatel právnickou osobou nebo organizační složkou právnické osoby, zapíše jej Ministerstvo spravedlnosti do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů na základě žádosti jako znalce za předpokladu, že

- a) alespoň tři jeho členové, společníci nebo zaměstnanci v pracovním poměru, kteří pro něj vykonávají znaleckou činnost, jsou znalci zapsanými pro požadované obory a nevykonávají znaleckou činnost pro jiný subjekt zapsaný v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů; postačí však, pokud dvě z těchto osob jsou znalci zapsanými pro příbuzný obor; tato podmínka musí být splněna pro každý obor, který je předmětem žádosti,
- b) má odpovídající materiální a personální vybavení pro výkon znalecké činnosti,
- c) je pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu,
- d) nebyl v posledních třech letech vyškrtnut z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů; to neplatí, byl-li vyškrtnut na vlastní žádost,
- e) žádný z jeho členů, společníků nebo stávajících zaměstnanců, který pro žadatele vykonával znaleckou činnost, nebyl v posledních třech letech vyškrtnut z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů,

- f) jeho základní kapitál je tvořen akciemi na jméno, je-li žadatel akciovou společností,
- g) požadovaný rozsah znaleckého oprávnění odpovídá jeho předmětu podnikání (činnosti) zapsanému v obchodním nebo jiném rejstříku, je-li podnikatelem.

4.5. Žadatel se na základě žádosti запиše do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů jako znalecký ústav

- a) je-li vysokou školou nebo její součástí, veřejnou výzkumnou institucí, případně jinou osobou veřejného práva nebo její organizační složkou,
- b) vykonává-li vědeckovýzkumnou činnost,
- c) má-li v příslušném nebo příbuzném oboru akreditován doktorský studijní program, pokud je vysokou školou nebo její součástí.

4.6. Řízení o žádosti podléhá správnímu poplatku ve výši 5 000 Kč.

4.7. Ministerstvo spravedlnosti stanoví prováděcím právním předpisem kvalifikační předpoklady pro jednotlivé obory, odvětví a specializace.

4.8. Orgán veřejné moci může pro potřeby daného řízení ustanovit znalcem osobu, která není zapsána do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, pokud tato osoba má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek, a s ustanovením vyslovila souhlas. Orgán veřejné moci tak může učinit pouze tehdy, není-li pro daný obor zapsán žádný znalec, nemůže-li znalec zapsaný v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů úkon provést, nebo bylo-li by provedení úkonu znalcem zapsaným v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady. Část 7 se použije obdobně.

Není-li obor takto ustanovené osoby uveden v prováděcím právním předpisu, sdělí to tento orgán Ministerstvu spravedlnosti.

4.9. Ministerstvo spravedlnosti může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost, je-li zahájeno trestní stíhání znalce nebo je-li zahájeno řízení o způsobilosti k právním úkonům týkající se znalce.

4.10. Ministerstvo spravedlnosti rozhodne o pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost, zažádá-li o to sám znalec nebo znalecký ústav, maximálně však na dobu čtyř let.

4.11. Po dobu pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost nesmí znalec nebo znalecký ústav vykonávat znaleckou činnost. Pozastavení výkonu znalecké činnosti se bezodkladně vyznačí v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů. Bezodkladně se rovněž vyznačí i odpadnutí tohoto pozastavení.

4.12. Oprávnění vykonávat znaleckou činnost zaniká vyškrtnutím z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

4.13. Ministerstvo spravedlnosti vyškrtne z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů toho,

a) kdo o vyškrtnutí sám písemně zažádá,

b) kdo přestane splňovat podmínky požadované pro zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů,

c) kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem znalecké činnosti,

d) kdo nemůže ze závažných důvodů dlouhodobě vykonávat svou činnost nebo ji nemůže vykonávat řádně a nemá pozastavený výkon znalecké činnosti,

e) komu byla uložena sankce vyškrtnutí z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

4.14. Ministerstvo spravedlnosti provede vyškrtnutí z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, zemře-li znalec, který je fyzickou osobou, nebo je-li prohlášen za mrtvého; vyškrtnutí rovněž provede, zanikne-li znalec nebo znalecký ústav, jde-li o právnickou osobu nebo její organizační složku nebo zanikne-li právnická osoba jejíž je organizační složkou.

4.15. O vyškrtnutí z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů rozhodne Ministerstvo spravedlnosti bezodkladně.

Odůvodnění:

Vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost se váže k zápisu daného subjektu do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Navrhovaný způsob vzniku oprávnění vykonávat znaleckou činnost je odlišný od platné právní úpravy zejména v tom, že na zápis

do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů bude mít žadatel právní nárok, splní-li všechny podmínky stanovené právními předpisy.

V otázce založení právního nároku znalců na zápis do Centrálního registru po splnění zákonných podmínek a kvalifikačních kritérií je nutné srovnání se stavem současným. Současný stav výběru znalců není zcela transparentní, neboť i znalec, který splňuje podmínky stanovené zákonem, nemusí být do seznamu zapsán. Důvodem je absence konkrétních závazných kritérií pro posuzování znalostí a zkušeností znalců, kapacitní omezení počtu znalců pro jednotlivé obory a odvětví v daném obvodu krajského soudu, ve kterém mají být zapsáni, a taktéž diskreční uvážení orgánu, který znalce jmenuje. Zároveň se v případě nepřijetí znalci zpravidla nedostane odůvodnění nepřijetí. Zápis do seznamu není ani rozhodnutím přezkoumatelným v soudním řízení. Je zjevné, že tento stav není vyhovující nejen z hlediska transparentnosti, ale také z toho důvodu, že není vůbec zajištěna právní jistota uchazečů o výkon znalecké činnosti nebo alespoň jejich odůvodněné očekávání, že po splnění určitých podmínek budou moci být jmenováni znalci.

V rámci Evropské unie bylo současné postavení znalců v březnu 2011 řešeno ve spojených věcech rozhodovaných Soudním dvorem EU sp. zn. C-372/09 a C-373/09, kde byly služby soudních znalců a tlumočnicků prohlášeny za služby ve smyslu čl. 57 Smlouvy o fungování Evropské unie. Ten mimo jiné stanoví, že „za služby se podle Smluv pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu“. To znamená, že jde o hospodářskou činnost, což je unijní terminologický ekvivalent pojmu podnikání v České republice, a tudíž se na ni vztahují požadavky stanovené judikaturou týkající se transparentnosti podmínek zápisu do příslušného seznamu či registru. Tuto problematiku je nutné posuzovat i s ohledem na naplnění svobody usazování ve smyslu čl. 49 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie, zejména pak uznávání odborné kvalifikace nabyté v jiném členském státě, jakož i s ohledem na naplnění požadavku na právní jistotu žadatelů a na nárok na soudní přezkum rozhodnutí o zápisu. V souvislosti s tímto lze taktéž poukázat na rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. Cmz 38/92, který konstatuje, že: „Znalci jsou za svoji znaleckou činnost honorováni a dosahují tedy zisk, který je zcela nepochybně jedním z motivů výkonu znalecké činnosti. Znalecká činnost tedy je, při splnění dalších dvou podmínek stanovených v § 2 odst. 1 obchodního zákoníku, podnikatelskou činností.“

Na základě výše uvedeného předkladatel učinil závěr, že znalecká činnost je službou, hospodářskou činností a že podléhá soutěži znalců, kteří jsou navzájem v konkurenčním vztahu.

Má-li tedy být v novém zákoně nastaven transparentní systém zápisu znalců do Centrálního registru znalců, je potřeba upravit takový přístup na trh, který naplní pravidla hospodářské soutěže. Tato povinnost vyplývá pro členský stát z čl. 101 Smlouvy o fungování Evropské unie v kombinaci s čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii. Nejvhodnějším řešením je zakotvení právního nároku na zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů po splnění kvalifikačních kritérií a dalších podmínek stanovených zákonem, neboť pouze takový systém zamezuje cílenému výběru konkrétní osoby a zároveň směřuje k výraznému omezení potenciálních korupčních rizik. Pokud jde o omezení korupčních rizik, návrh je plně v souladu Programovým prohlášením vlády, resp. plně v souladu s vládní politikou boje proti korupci ve veřejné správě, protože právě transparence procesů přístupu k oprávnění k výkonu určitých činností je nejlepším nástrojem pro prevenci. V souvislosti s tím je nutno mít na paměti, že samotným cílem znalecké činnosti je zabezpečení odborných podkladů pro rozhodovací činnost orgánů veřejné moci, což má přímý vliv na naplňování podstaty ústavněprávního principu spravedlivého procesu.

O zápisu se do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů se vede správní řízení zahájené na žádost. Žádost se podává Ministerstvu spravedlnosti a musí obsahovat vymezení, pro které odvětví, obor a specializaci (popř. více oborů či specializací) má být žadatel zapsán. Přílohou podávané žádosti musí být taktéž listiny prokazující splnění podmínek pro zápis; řízení o žádosti podléhá správnímu poplatku.

Kvalifikační předpoklady budou stanoveny pro jednotlivá odvětví, obory a specializace v prováděcím právním předpise. Pro obory, odvětví a specializace, pro které stanoveny nebudou, budou určena objektivní kritéria v rámci tzv. sběrných kategorií. Nutnost splnění kvalifikačních předpokladů bude výslovně upravena v zákoně, avšak konkrétní podmínky pro jednotlivé obory a odvětví budou stanoveny vyhláškou. Toto řešení se jeví jako nejvhodnější z hlediska různorodosti potřeb jednotlivých oblastí, kdy nelze objektivně stanovit kritéria pro všechny obory a odvětví stejně. V některých oblastech lze např. zcela oprávněně požadovat po znalci vysokoškolské vzdělání v daném

oboru, ale naopak v některých oborech či odvětvích není daný studijní program ani akreditován na území České republiky a je proto potřeba stanovit jiná kritéria.

Pro zápis znalců, kteří jsou právníckými osobami je nutné doložit splnění určitých specifických podmínek. Jedná se tedy především doložení personálního zajištění znalecké činnosti znalci, kteří nebyli po dobu třech let vymazáni z Centrálního registru jinak než na vlastní žádost, atd.

Kromě znalců a znaleckých ústavů zapsaných v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů bude nutné zapojit do znalecké činnosti i osoby nezapsané. V určitých specifických oblastech jsou vyžadovány jen minimální počty znaleckých posudků, což může být důvodem, proč pro daný obor nebude nikdo zapsán v Centrálním registru. Proto bude upravena možnost ustanovení znalce „ad hoc“. Takto ustanovený znalec by nebyl zapsán do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, ale pro své ustanovení pro dané řízení by musel splňovat určitá výše uvedená kritéria (bod 4.8.). Oprávnění orgánu veřejné moci ustanovit takovou osobu však bude podléhat omezením, která budou obdobná jako u platné právní úpravy. Vždy tedy půjde o výjimečnou situaci. Aby bylo možné promítnout vznik nových oborů do právního předpisu (a zajistit tím možnost zapsat znalce pro tento nově vzniklý obor), bude ustanovení znalce ad hoc hlášeno Ministerstvu spravedlnosti tehdy, když bude ustanoven znalec ad hoc pro obor, který není prováděcím právním předpisem upraven.

Je zjevné, že znalec nebo znalecký ústav nebude moci za určitých dočasných okolností znaleckou činnost vykonávat (např. zdravotní důvody u fyzických osob). Dále je nutné reagovat na situace, kdy vlivem určité události není žádoucí, aby znaleckou činnost vykonával (např. zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům). Navrhuje se proto zakotvit institut pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost, jehož podstatou bude dočasný zákaz výkonu znalecké činnosti. Pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost se vyznačí ve veřejné části Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů z toho důvodu, aby orgány veřejné moci, které znalce a znalecké ústavy pro podání znaleckého posudku ustanovují, měly možnost ověřit, zda v okamžiku znalceva ustanovení je skutečně oprávněným k výkonu znalecké činnosti. Stanoví se proto, že Ministerstvo spravedlnosti může tuto skutečnost vyznačit na vlastní žádost znalce, nejdéle však po dobu čtyř let, nebo

pokud bylo proti znalci zahájeno trestní stíhání nebo pokud bylo zahájeno řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům.

Zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost podobně jako pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost se vyznačí ve veřejné části Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů s tím, že zánik oprávnění bude přímo vázán na výmaz z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Důvody pro vyškrtnutí znalce ze seznamu v zásadě kopírují teze novely zákona o znalcích a tlumočnících z roku 2011, jejímž cílem bylo především zvýšit kvalitu znalecké činnosti a zlepšit možnosti dohledu nad poskytováním znalecké činnosti.

5. Znalecká zkouška

5.1. Ministerstvo spravedlnosti umožní tomu, kdo podal žádost o zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů a této jeho žádosti by bylo jinak vyhověno, vykonat vstupní zkoušku. Vstupní zkouška je zaměřena na ověření znalosti tohoto zákona a právních předpisů vydaných k jeho provedení, právního postavení znalce a znaleckého ústavu před orgány veřejné moci a náležitostí vyhotovení znaleckého posudku.

V A R I A N T A I

5.2. Vstupní zkouška se skládá prostřednictvím webové aplikace Ministerstva spravedlnosti přístupné prostřednictvím internetu. Ministerstvo sdělí přihlašovací údaje do této aplikace, splnil-li jinak žadatel všechny podmínky pro zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

V A R I A N T A II

5.2. První část vstupní zkoušky se skládá prostřednictvím webové aplikace Ministerstva spravedlnosti přístupné prostřednictvím internetu. Ministerstvo sdělí přihlašovací údaje do této aplikace, splnil-li jinak žadatel všechny podmínky pro zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Druhá část zkoušky se skládá ústně před zkušební komisí ustavenou Ministerstvem spravedlnosti ze zástupců ministerstva, odborníků na problematiku znactví a soudců. Předmětem ústní části zkoušky bude předložení a obhájení zkušebního znaleckého posudku.

5.3. Obsahovou náplň vstupní zkoušky a další náležitosti zkoušky stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou.

5.4. Ten, kdo při vstupní zkoušce neuspěl, může do 30 dnů ode dne jejího konání písemně požádat Ministerstvo spravedlnosti o umožnění jejího opakování. Ministerstvo spravedlnosti umožní její opakování nejdříve po uplynutí dvou měsíců ode dne konání zkoušky, při které žadatel neuspěl; zkoušku lze opakovat pouze jednou.

Odůvodnění:

Jednou z podmínek zápisu do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů je složení vstupní zkoušky. Uchazeč bude k jejímu složení připuštěn po doložení všech potřebných skutečností potřebných pro zápis. Podle varianty I bude zkouška skládána prostřednictvím webové aplikace, z čehož budou pro Ministerstvo spravedlnosti plynout nízké náklady za současného zachování určité míry komfortu žadatelů, neboť zkoušku budou moci složit „z domu“. Varianta II počítá s tím, že zkouška bude rozdělena na dvě části. První částí by byla zkouška skládána prostřednictvím internetu, kde by se ověřila znalost právních předpisů. Druhá část by byla skládána ústně před komisí, přičemž předmětem by byla praktická stránka věci – předložení a obhájení zkušebního znaleckého posudku. Varianta II přináší vyšší náklady, avšak umožňuje efektivněji selektovat připravené a nepřipravené uchazeče.

S ohledem na to, že činnost znalce je v převážné míře praktická – tj. poskytování znaleckých posudků, nenavrhuje se přezkušování znalců z oboru jejich činnosti (což by bylo problematické v praxi zajistit a rovněž by se jednalo o velmi nákladný proces), ale pouze z relevantních právních předpisů, které se k poskytování znaleckých posudků přímo váží. Konkrétní obsah vstupní zkoušky stejně jako další podrobnosti ohledně konání vstupní zkoušky bude upravovat prováděcí právní předpis.

V případě, že uchazeč zkoušku nesloží, bude mu umožněno opakovat zkoušku ještě jednou. Nesloží-li však vstupní zkoušku ani na druhý pokus, bude muset znovu podat žádost o zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, a to nejdříve po šesti měsících.

Cílem zavedení vstupní zkoušky je zajistit znalost relevantní právní úpravy u nových znalců, což dosud není zákonem vyžadováno, a přispět tak k řádnému výkonu znalecké činnosti zejména ve vztahu k řízením před orgány veřejné moci.

6. Pojištění a vzdělávání

6.1. Znalec musí být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti.

6.2. Znalec je povinen se soustavně vzdělávat v oboru, pro který byl zapsán do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon znalecké činnosti.

Odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že při výkonu znalecké činnosti může vzniknout škoda, předpokládá se stanovení povinnosti být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu. To hraje roli zejména při poskytování znaleckých posudků mimo řízení před orgány veřejné moci, kde se nezadávají tzv. revizní posudky. Konkrétní částka, na kterou má být znalec pojištěn, bude určena v rámci prací na paragrafovém znění.

Znalci bude uložena povinnost trvale se vzdělávat v oboru, pro který byl zapsán do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, neboť odbornost a aktualizace znalostí a vědeckých postupů je pro výkon znalecké činnosti klíčová. Vzhledem k tomu, že není možné zajistit odborné vzdělávání pro všechny obory a odvětví, bude legislativně upravena povinnost následného vzdělávání pouze v obecné rovině. V mnohých případech však k průběžnému vzdělávání dochází již nyní, kdy jsou znalci prostřednictvím svého zaměstnavatele či určitého zájmového sdružení.

7. Výkon znalecké činnosti

7.1. Znalec je povinen vykonávat činnost v oboru a odvětví, pro které je zapsán, řádně, ve stanovené lhůtě a s náležitou odbornou péčí.

7.2. Znalec vykonává znaleckou činnost osobně. Vyžaduje-li to však povaha věci, je oprávněn přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek.

7.3. Znalec je povinen podat znalecký posudek, je-li orgánem veřejné moci ustanoven znalcem pro dané řízení. Odmítnout podat znalecký posudek může, má-li k tomu vážný důvod.

7.4. Znalec nesmí podat znalecký posudek, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti pro jeho poměr k věci, zadavateli, účastníkovi řízení nebo osobě, které se znalecký posudek týká. Jakmile se znalec dozví o skutečnosti, pro kterou nesmí podat znalecký posudek, oznámí to orgánu, který jej pro podání posudku ustanovil.

7.5. Znalecké posudky se podávají písemně nebo ústně do protokolu. Je-li podán znalecký posudek písemně, připojí se na každé jeho vyhotovení vlastnoruční podpis znalce, který posudek zpracoval, a otisk znalecké pečeti.

7.6. Znalec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení; to neplatí, použijeli informace o těchto skutečnostech přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. Mlčenlivosti jej může zprostit orgán veřejné moci, který jej ustanovil, nebo ten, pro něž znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na další osoby, které se na znalecké činnosti podílely.

7.7. Co v této části platí o znalci, platí přiměřeně i o znaleckém ústavu, není-li stanoveno jinak.

Odůvodnění:

Stanoví se základní povinnosti znalce vztahující se k výkonu znalecké činnosti. Obecně se vymezuje, jakým způsobem má znaleckou činnost vykonávat, že ji vykonává osobně, kdy může znalecký posudek podat a kdy naopak nesmí (problematika podjatosti znalce). Podstatné je rovněž stanovení povinnosti zachovávat mlčenlivost, které nedopadá pouze na samotné znalce, ale rovněž na všechny osoby, které se na zpracování znaleckého posudku podílely – typicky se jedná o různé konzultanty, kteří posuzovali různé zvláštní dílčí otázky nezbytné pro řádné posouzení věci. Povinnost mlčenlivosti dopadne vlivem

obecné formulaci i na „pomocný personál“, pokud se na znalecké činnosti podílel. Povinnost mlčenlivosti by se měla vztahovat pouze na skutečnosti, které nejsou bezprostředně předmětem znalecova zkoumání (jako jsou např. informace o vybavení domácnosti při prohlídce plynového zařízení). Mlčenlivost však bude vymezena tak, aby před odbornou veřejností nebyly utajeny informace, které by mohly být přiměřeným způsobem využity pro vzdělávací a vědecké účely.

8. Odměňování a náhrada nákladů

8.1. Znalec a znalecký ústav má za podání znaleckého posudku právo na odměnu.

8.2. Je-li posudek zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměna prováděcím právním předpisem, jinak je odměna určena dohodou mezi znalcem (znaleckým ústavem) a zadavatelem.

8.3. Odměna se stanoví podle množství účelně vynaložené práce a může se přiměřeně krátit, jestliže úkon nebude proveden řádně a ve stanovené lhůtě.

8.4. Znalec (znalecký ústav) má právo na náhradu nákladů, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem.

Odůvodnění:

Předpokládá se, že mechanismus odměňování znalců bude obdobný mechanismu stávajícímu, tj. dvojkolejnost odměňování (odměňování smluvní a odměňování na základě tarifu obsaženého v prováděcím právním předpise) bude zachována. Stejně tak bude zachována po vzoru platné právní úpravy možnost krácení odměny v případě nekvalitně či opožděně podaného znaleckého posudku. Věcný záměr nevyčísluje konkrétní výši tarifů; ta bude stanovena v rámci dalších prací na paragrafovém znění v závislosti na aktuální situaci a možnostech veřejných rozpočtů.

9. Dohled nad činností znalců a znaleckých ústavů. Správní trestání

9.1. Dohled nad činností znalců a znaleckých ústavů vykonává předseda krajského soudu spolu s Ministerstvem spravedlnosti.

9.2. Vymezuji se jednotlivé skutkové podstaty přestupků, kterých se mohou dopustit

- a) znalci, kteří jsou fyzickými osobami,
 - b) fyzické osoby nezapsané v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů,
- a určuje se, jakou sankci lze uložit.

9.3. Vymezuji se jednotlivé skutkové podstaty správních deliktů právnických osob, kterých se mohou dopustit

- a) znalci, kteří jsou právnickými osobami, a znalecké ústavy,
 - b) právnické osoby nezapsané v Centrálním registru znalců a znaleckých ústavů,
- a určuje se, jakou sankci lze uložit.

V A R I A N T A I

9.4. Správní delikty podle tohoto zákona projednává Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště nebo sídlo.

V A R I A N T A II

9.4. Správní delikty podle tohoto zákona projednává v prvním stupni předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště nebo sídlo. Odvolacím správním orgánem je Ministerstvo spravedlnosti.

9.5. Odpovědnost za správní delikt zaniká, pokud o něm správní orgán nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

9.6. Údaj o pravomocném rozhodnutí, kterým byla osoba uznána vinnou ze spáchání přestupku (správního deliktu), zaznamená Ministerstvo spravedlnosti do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů nejpozději do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí.

V A R I A N T A I

9.7. Jestliže zjištěné porušení povinnosti podle tohoto zákona nebude možné posoudit jako správní delikt anebo jako trestný čin, může Ministerstvo spravedlnosti (nebo předseda krajského soudu) udělit znalci nebo znaleckému ústavu písemnou výstrahu.

VARIANTA II

9.7. Institut výstrahy nebude do zákona zapracován.

Odůvodnění:

Dosavadní platná právní úprava neobsahovala ani neřešila přestupky znalců a tlumočnicků ani správní delikty znaleckých ústavů, což bylo považováno za hrubý nedostatek. Novela zákona o znalcích a tlumočnících předložená Ministerstvem spravedlnosti v lednu roku 2011 tento nedostatek odstranila a tudíž v rámci kontinuity se navrhuje správní trestání zachovat. Předmětem právní úpravy budou jednotlivé skutkové podstaty přestupků a správních deliktů. Obecně bude správním trestáním zejména jištěn výkon znalecké činnosti oprávněnými subjekty, řádný výkon znalecké činnosti a dodržování náležitostí znaleckých posudků a vedení znaleckých deníků.

Ve variantách se předkládá, který orgán je příslušný k projednání správního deliktu. Varianta I počítá s tím, že správní delikty projedná Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu. Varianta II předpokládá pouze příslušnost předseda krajského soudu.

Pokud jde o sankce, počítá se s pokutou a s vyškrtnutím z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Ve variantách je řešen rovněž institut výstrahy. Podle varianty I by mohla být udělena písemná výstraha v případě, že zjištěné porušení povinnosti podle tohoto zákona nebude možné posoudit jako správní delikt anebo jako trestný čin. Varianta I odkazuje na platnou právní úpravu, podle které je možno odvolat znalce a vyškrtnout ho ze seznamu znalců, pokud přes výstrahu neplní nebo porušuje své povinnosti. Kladem této varianty je možnost sankcionovat znalce za porušení zákona i v případě, že jeho jednání není správním deliktem. Nevýhodou varianty I je problematičnost tohoto institutu (v současnosti se vedou odborné diskuze nad jeho povahou, zda je či není sankcí, zda zakládá překážku rozhodnuté věci, atd.) a rovněž spornost toho, zda je institut výstrahy objektivně potřebný, když se zavádí jiné sankční mechanismy, se kterými platná právní úprava nepočítala (správní trestání). Variantou II je nezapracování institutu výstrahy do zákona.

10. Poradní orgány a součinnost profesních a zájmových sdružení

10.1. V oborech, u nichž to odůvodňuje jejich povaha, se zřizují jako poradní orgány ministra spravedlnosti sbory pro znalecké otázky; jejich členy jmenuje ministr spravedlnosti z řad znalců.

10.2. Úkolem sborů pro znalecké otázky je poskytovat na vyžádání orgánu, který povede řízení podle tohoto zákona, vyjádření pro potřeby takového řízení. Dále je úkolem sborů pro znalecké otázky vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny.

10.3. K rozhodování podle tohoto zákona si orgán, který řízení vede, může vyžádat stanovisko profesního sdružení nebo zájmových sdružení sdružujících znalce.

Odůvodnění:

Navrhuje se zachovat stávající úpravu sborů pro znalecké otázky a posílit je o roli poskytování vyjádření pro účely řízení podle zákona o zapsaných znalcích. Vzhledem k tomu, že sbor pro znalecké otázky nemusí být ustaven pro každý obor, jeví se jako vhodné zakotvit možnost vyžádat si pro účely tohoto řízení stanovisko profesních sdružení a zájmových sdružení sdružujících znalce, aby tyto v případě řešení odborně složitých otázek poskytly danému orgánu náležitou podporu.

11. Přejícná a závěrečná ustanovení

11.1. Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou

- a) seznam oborů a odvětví, u nichž lze jednotlivě stanovit kvalifikační předpoklady,
- b) obsahovou náplň vstupní zkoušky,
- c) způsob odměňování, výši odměny za podání znaleckého posudku orgánu veřejné moci a náhrady nákladů,
- d) způsob členění Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

11.2. Znalci zapsaní do seznamu znalců podle stávajících právních předpisů se považují za znalce zapsané do Centrálního registru podle tohoto právního předpisu. Znalecké ústavy zapsané do prvního oddílu seznamu ústavů se považují za znalce zapsané do Centrálního

registru znalců a znaleckých ústavů. Znalecké ústavy zapsané do druhého oddílu seznamu ústavů podle stávajících právních předpisů se považují za znalecké ústavy zapsané do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů.

11.3. Nesplňuje-li znalec nebo znalecký ústav ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona podmínky pro zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů tímto zákonem stanovené, je povinen doložit Ministerstvu spravedlnosti splnění těchto podmínek do pěti let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak bude vyškrtnut z Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Podmínka dosažení vysokoškolského vzdělání se považuje za splněnou i tehdy, doloží-li znalec, že má relevantní praxi v daném oboru v délce 10 let.

Odůvodnění:

Zákon bude svěřovat úpravu určitých dílčích otázek prováděcímu právnímu předpisu. Zapracovává se proto zákonné zmocnění pro vydání těchto předpisů.

Nová právní úprava bude počítat se znalci a znaleckými ústavami zapsanými do příslušných seznamů podle platných právních předpisů. Přejícná ustanovení se speciálně vypořádávají se způsobem zápisu znaleckých ústavů do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, aby odpovídaly navrhované koncepci znaleckého ústavu, a to tak, že současné znalecké ústavy podle prvního oddílu budou spolu se znalci - fyzickými osobami zahrnuty do kategorie „znalec“. Vědecká pracoviště a vysoké školy garantující vysokou odbornou úroveň budou dále označovány jako „znalecký ústav“.

Pokud jde o nové kvalifikační a jiné předpoklady, zákon stanoví lhůtu, ve které musejí znalci a znalecké ústavy doložit jejich splnění. Podstatně mírnější režim bude mít doložení povinnosti mít vysokoškolské vzdělání, které bude moci být nahrazeno doložením relevantní praxe v oboru.

Hodnocení dopadů regulace (RIA) k věcnému záměru zákona o zapsaných znalcích

I. Důvod předložení

Návrh věcného záměru zákona o zapsaných znalcích je předkládán v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2011.

Název – Věcný záměr zákona o zapsaných znalcích

II. Zhodnocení platné právní úpravy a současného stavu

Platná právní úprava znalecké a tlumočnické činnosti je obsažena především v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje jmenování a odvolávání znalců a tlumočnicků, výkon znalecké a tlumočnické činnosti, odměňování a náhradu nákladů znalců a tlumočnicků, znaleckou činnost ústavů, jakož i působení znalců a tlumočnicků nezapsaných do seznamu znalců a tlumočnicků.

Podrobnosti o řízení znalecké a tlumočnické činnosti, o výkonu znalecké a tlumočnické činnosti, o odměňování ústavů a o odměnách za znalecké posudky a tlumočnické úkony a náhradách nákladů v souvislosti s nimi stanoví vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Tato právní úprava vzhledem k době svého přijetí a se zřetelem k tomu, že od nabytí účinnosti byla velmi zřídka novelizována, je zcela obsoletní a po všech stránkách nevyhovující současným podmínkám vyvstalým v důsledku vývoje společnosti a technologického rozvoje. Dosavadní právní úprava tak obsahuje instituty a terminologické názvosloví, které v dnešní době a praxi nelze použít, a pro nově vzniklé subjekty, společenské vztahy a postupy, které vznikly v důsledku vývoje od roku 1967, adekvátní řešení neobsahuje.

Cílem navrhované právní úpravy je tak především oddělení právní úpravy postavení a činnosti znalců a tlumočnicků a z této premisy předkládaný věcný záměr zákona vychází. Dosavadní praxe totiž ukázala, že úprava znalecké činnosti vyžaduje zcela jinou úpravu, než

je úprava potřebná pro tlumočníky a překladatele, která nedeterminuje takové množství detailů a institutů jako činnost znalecká. V návaznosti na oddělení znalecké a tlumočnické činnosti lze konstatovat, že hlavními cíli nově navrhované úpravy je především nová koncepce znalců a znaleckých ústavů, vznik Centrálního registru znalců a Registru znaleckých posudků a úprava vzniku, pozastavení a zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost.

Navrhovaná právní úprava se má zaměřit zejména na:

1. rozdělení problematiky znalecké a tlumočnické činnosti do dvou samostatných zákonů
2. promítnutí trendu elektronizace justice do znalecké činnosti
3. nastavení jednotných kritérií pro možnost zápisu do Centrálního registru znalců
4. právní nárok na zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů po splnění zákonných podmínek

III. Identifikace problému, cílů, kterých má být dosaženo a rizik spojených s nečinností

- **Zhodnocení současného stavu a identifikace problému, který má být řešen včetně zhodnocení platného právního stavu**

Účelem zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících je zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před státními orgány a orgány, na které přešly úkoly státních orgánů, jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací. Zákon se nevztahuje na podávání posudků, které je upraveno jinými předpisy, a na podávání posudků a provádění tlumočnických úkonů, které neslouží potřebám řízení před státními orgány ani nejsou v souvislosti s právními úkony občanů a organizací. Zejména se nevztahuje na expertizní činnost související s plněním výrobních úkolů organizací a na tlumočnickou činnost v rámci mezinárodního styku a cestovního ruchu.

Znalce jmenuje pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je ministrem spravedlnosti k tomu pověřen. Podrobnosti upravuje prováděcí vyhláška č. 37/1967 Sb. Ke jmenování znalcem dojde na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování. Podle platné judikatury není na jmenování

znalcem právní nárok a případné jmenování znalce vychází z diskrečního uvážení jmenovacího orgánu.

Návrhy na jmenování znalce mohou podat státní orgány, vědecké instituce, vysoké školy, dále organizace, u nichž pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i příslušné orgány společenských organizací, jestliže to vyplývá z úkolů těchto organizací. Znalcem může být jmenován též ten, kdo sám o jmenování požádá.

Identifikace problému: *Současné nastavení podmínek a procesu jmenování se jeví jako zcela netransparentní. Znalec, který splňuje podmínky stanovené zákonem, nemusí být do seznamu zapsán. Důvodem je absence konkrétních závazných kritérií pro posuzování znalostí, zkušeností a osobních vlastností znalců a taktéž diskreční uvážení orgánu, který znalce jmenuje. Zároveň se v případě nepřijetí znalci nedostane odůvodnění nepřijetí, neboť na jmenování neexistuje právní nárok a není tedy povinností daných orgánů takové odůvodnění poskytovat. Zápis do seznamu není ani rozhodnutím přezkoumatelným v soudním řízení.*

Je zjevné, že tento stav není vyhovující z toho důvodu, že rozhodování nelze považovat za transparentní, a rovněž z toho důvodu, že není vůbec zajištěna právní jistota uchazečů o výkon znalecké činnosti.

Seznamy znalců a tlumočnicků vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec trvalé bydliště. Ústřední seznam znalců a tlumočnicků vede Ministerstvo spravedlnosti. Seznam se zasílá krajským soudům. Seznamy znalců a tlumočnicků jsou veřejně přístupné.

Identifikace problému: *V současnosti existuje duplicita vedení seznamu znalců a tlumočnicků. Pro potřeby svého obvodu vedou seznamy příslušné krajské soudy a dále Ministerstvo spravedlnosti vede centrální seznam všech znalců a tlumočnicků. Mnohdy ovšem nastane situace, kdy příslušný krajský soud nemá ve svém obvodu znalce potřebného pro daný obor a je potřeba jej ustanovit z jiného kraje. Jedním z cílů věcného záměru je tedy vytvořit Centrální registr znalců, který by v elektronické podobě vedlo Ministerstvo spravedlnosti a zajišťovalo by k němu dálkový přístup. Tak by všechny orgány veřejné moci, které znalce ustanovují, měly přehled o zapsaných znalcích. V neposlední řadě by vytvoření Centrálního registru sloužilo veřejnosti pro výběr znalců.*

Platná právní úprava neupravuje možnost pozastavení práva vykonávat činnost znalce.

Identifikace problému: *Ministerstvo spravedlnosti v lednu 2011 předložilo vládě novelu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, která již možnost pozastavení činnosti znalce resp. sankci vyškrtnutí znalce ze seznamu obsahuje. V rámci zachování kontinuity se s téměř totožnou úpravou počítá i pro potřeby tohoto zákona.*

▪ **Stanovení cíle, který má být dosažen řešením problému**

• ***Realizace nové koncepce znalců a znaleckých ústavů***

Na základě požadavků plynoucích z práva EU, především pak čl. 49 a násl., 56 a násl., a 81 a násl. Smlouvy o fungování EU, se navrhuje, aby na zápis do Centrálního registru znalců po splnění zákonných podmínek a kvalifikačních předpokladů existoval právní nárok.

V oblasti znaleckých ústavů bylo navrženo pozměnit dosavadní úpravu znaleckých ústavů. V současnosti vede Ministerstvo spravedlnosti vedle ústředního seznamu znalců a tlumočnicků taktéž seznam ústavů, od nichž lze žádat posudky. V prvním oddílu se vedou ústavy a jiná pracoviště specializovaná na znaleckou činnost a ve druhém oddílu vědecké ústavy, vysoké školy a organizace, od nichž mohou státní orgány ve zvlášť obtížných případech žádat znalecké posudky. V souvislosti s vyhodnocením současného stavu se jeví jako vhodné zahrnout znalecké ústavy zapsané v současnosti v prvním oddíle seznamu znaleckých ústavů (tj. znalecké ústavy, které nejsou znaleckými ústavami podle § 21 odst. 2) do kategorie znalců, přičemž by byla zákonem rozeznávána jejich specifika jakožto právnických osob. Pokud jde o znalecké ústavy podle § 21 odst. 2 (zapsané v druhém oddílu seznamu znaleckých ústavů), tyto by fakticky „zůstaly“ znaleckými ústavami i podle nové právní úpravy, pokud by nadále splňovaly podmínky tohoto zákona. Znalecký ústav bude definován jako vysoká škola nebo její součást, případně jiná osoba veřejného práva nebo její organizační složka vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru, zapsaná do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů. Znaleckými ústavami tudíž budou vědecká pracoviště v pravém slova smyslu s vysokou odbornou úrovní.

- ***Vznik Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů a Registru znaleckých posudků***

Navrhuje se vznik Centrálního registru znalců vedený Ministerstvem spravedlnosti, který by měl sloužit k možnosti lepší kontroly výkonu znalecké činnosti. Součástí tohoto registru by měl být taktéž Registr znaleckých posudků, který by nahradil současný nevyhovující systém vedení deníku v listinné podobě. Centrální registr znalců a znaleckých ústavů jednoznačně určí, kdo je znalcem nebo znaleckým ústavem a zároveň bude sloužit orgánům veřejné moci pro výběr znalce nebo znaleckého ústavu v jednotlivých řízeních. Dále bude sloužit veřejnosti – zájemcům o zpracování znaleckého posudku pro soukromé účely. Podstatnou úlohu bude plnit i pro celkovou správu znalecké činnosti a pro účely dohledu nad ní.

- ***Úprava podmínek vzniku, pozastavení a zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost***

Vznik oprávnění výkonu činnosti znalce se bude vázat na jeho zapsání do registru.

Vzhledem k tomu, že pro určité případy bude nutné pověřit zhotovením znaleckého posudku osobu, která nebude zapsána v Centrálním registru znalců, navrhuje se možnost ustanovení nezapsaného znalce pro jednotlivé případy. Takto ustanovený znalec by nebyl zapsán do Centrálního registru znalců.

Pro každý obor a odvětví (případně i specializaci) budou stanovena speciální kritéria. Tím dojde k nastavení jednotných pravidel pro zápis znalce do Centrálního registru znalců na území celé ČR a zároveň ke zvýšení právní jistoty uchazeče, což je jeden z hlavních požadavků práva EU.

Pozastavení a zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost by mělo kopírovat navrhovanou úpravu v současné novele zákona (viz výše). O zápisu do centrálního registru a zániku oprávnění by bylo rozhodováno ve správním řízení. Zánik oprávnění by měl nastávat vyškrtnutím z Centrálního registru.

- ***Zavedení institutu vstupní zkoušky a povinnosti následného vzdělávání znalce***

Navrhuje se zavést povinnou zkoušku. Uchazeč by měl být k jejímu složení připuštěn po doložení potřebných skutečností potřebných pro zápis, s výjimkou povinného pojištění, které by se mělo dokládat ve společné lhůtě ke složení zkoušky. Zkouška by měla mít formu ověření znalostí nezbytných pro výkon znalecké činnosti. Předpokládá se, že zkouška bude zcela nebo zčásti skládána prostřednictvím webové aplikace.

Znalci bude uložena taktéž povinnost se v oboru, odvětví a specializace trvale vzdělávat. Vzhledem k tomu, že není možné zajistit odborné vzdělávání pro všechny obory a odvětví, bude legislativně upravena povinnost následného vzdělávání pouze v obecné rovině.

- ***Kontinuita systému správního trestání a dohledu nad výkonem znalecké činnosti***

Dohled nad činností znalců by mělo i nadále vykonávat Ministerstvo spravedlnosti a předsedové krajských soudů.

Vedle možnosti pozastavit výkon znalecké činnosti a možnosti vyškrtnutí z Centrálního registru se počítá i s převzetím dalších ustanovení o správním trestání z novely zákona o znalcích a tlumočnících (viz výše). Převzetí institutu výstrahy je zvažováno jako jedna z variant.

- **Zhodnocení rizik, která jsou spojena s neřešením problému**

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, je jedním z mála právních předpisů, který platí bez větších novelizací již více než 40 let. Ve své době znamenal velice vítaný návrat k tradici právní úpravy státem certifikované znalecké a tlumočnické činnosti. Vzhledem k době svého přijetí již však tato právní úprava nemůže vyhovovat současným podmínkám vyvstalým v důsledku technologického rozvoje a proměny politického prostředí. Především právo EU a současná odborná znalecká praxe kladou na právní úpravu takové nároky, které není schopna v současné podobě efektivně zvládat. Neexistence nové právní

úpravy tak může vést ke snížení kvality znalecké činnosti, která postupem času sehrává v rámci soudního řízení a jiných řízení stále významnější roli.

IV. Návrh variant řešení

V souvislosti s řešením nové právní úpravy znalecké a tlumočnické činnosti bylo uvažováno o dále uvedeném variantním řešení problémů.

1. Potřeba vzniku nové právní úpravy

VARIANTA I.

Vycházet z dosavadního stavu a danou právní úpravu neměnit.

VARIANTA II.

Vytvořit zcela nový zákon/nové zákony.

VARIANTA III.

Kompletní novelizace současného zákona.

Výběr varianty řešení:

Navrhovaná Varianta I. se jeví jako nevhodná, především z důvodu zastaralosti zákona. Současná právní úprava existuje bez větších novelizačních změn již 40 let a není schopna již v současné době reagovat na hospodářský a kulturní vývoj. Ve své době znamenal tento zákon velice vítaný návrat k tradici právní úpravy státem certifikované znalecké a tlumočnické činnosti, v současné době však již není schopen kvalitní regulace.

Varianta III. navrhuující novelizaci současného zákona se taktéž nejeví jako vhodná, především z toho důvodu, že nejen obsah, ale taktéž struktura zákona je zcela odlišná od potřeb současné regulace. Novelizace by tedy ve svém důsledku byla velice složitá a nemusela by přinést požadovaný výsledek.

Navrhuje se jako nejvhodnější **VARIANTA II.**, která podporuje vznik nového zákona. Ten by měl být již stavěn na principech svobodného přístupu k funkci znalce a měl by vést k celkovému zlepšení znalecké činnosti.

2. Rozdělení regulace znalecké a tlumočnické činnosti do samostatných zákonů

VARIANTA I.

Vycházet z dosavadního stavu společné úpravy znalecké a tlumočnické činnosti v rámci jednoho zákona.

VARIANTA II.

Vytvoření jednoho zákona rozděleného na dvě části, který by upravoval odděleně znaleckou a tlumočnickou činnost.

VARIANTA III.

Rozdělení znalecké a tlumočnické činnosti do dvou samostatných zákonů.

Výběr varianty řešení:

Navrhovaná Varianta I se jeví jako zcela nevhodná, neboť spojení právní regulace tlumočnické a znalecké činnosti v jednom zákoně je dlouhodobě jedním z hlavních problémů současné právní úpravy, která dostatečně nereflektuje faktické rozdíly mezi těmito dvěma činnostmi. V uplynulém desetiletí bylo učiněno několik legislativních pokusů o tvorbu společné právní úpravy znalecké a tlumočnické činnosti. Avšak právě odlišnost potřeb jednotlivých profesí vedla k tomu, že tyto návrhy byly nakonec odmítnuty. Právní úprava znalců a tlumočnicků tedy potřebuje zcela odlišnou úpravu, což vylučuje i přijetí Varianty II. neboť by mohl opětovně vést k vytvoření torzovitého zákona vykazujícího se značnou nesystematičností.

Navrhuje se tedy přijmout **VARIANTU III.**, která by vedla k celkovému osamostatnění jednotlivých profesí, podobně jako je tomu v některých evropských státech.

3. Stanovení právního nároku na zápis do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů

VARIANTA I.

Ponechat současnou úpravu, kdy o jmenování znalce rozhoduje ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu na základě obsazenosti jednotlivých oborů a odvětví znalci v daném obvodu krajského soudu.

VARIANTA II.

Stanovit právní nárok na zápis do Centrálního registru po splnění zákonných podmínek a kvalifikačních předpokladů.

VARIANTA III.

Nastavení principu *numerus clausus* a následný zápis znalců pouze v návaznosti na výmaz jiného znalce z téhož oboru, odvětví a obvodu krajského soudu z Centrálního registru znalců.

Výběr varianty řešení:

Současná právní úprava uvedená ve Variantě I. není zcela transparentní, neboť i znalec, který splňuje podmínky stanovené zákonem, nemusí být do seznamu zapsán. Důvodem je absence konkrétních závazných kritérií pro posuzování znalostí a zkušeností jednotlivých znalců. Zároveň není rozhodnutí o zápisu do seznamu rozhodnutím přezkoumatelným v soudním řízení. Tento stav je tedy nevyhovující, neboť není nastavena právní jistota uchazečů o výkon znalecké činnosti. Uzavření znalecké činnosti uváděné jako Varianta III. není vhodné z několika důvodů. Hlavním je nepovolená uzavřenost, kterou zakazuje právo Evropské unie a v souvislosti s tím taktéž uzavření možnosti hospodářské soutěže.

Nejvhodnějším řešením je tedy **VARIANTA II.**, která by měla vést k celkovému zlepšení kvality znalecké činnosti v rámci konkurenčního postavení jednotlivých znalců.

4. Vznik Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů

VARIANTA I.

Ponechat současný stav vedení seznamu znalců.

VARIANTA II.

Vytvořit Centrální registr znalců a znaleckých ústavů, jehož součástí bude Registr znaleckých posudků.

VARIANTA III.

Vytvořit Centrální registr znalců a znaleckých ústavů, který nebude obsahovat Registr znaleckých posudků.

Výběr varianty řešení:

V současné době vedou seznamy znalců a tlumočnicků jednotlivé krajské soudy pro jejichž obvod je znalec zapsán. Stejně tak je ovšem veden seznam všech znalců Ministerstvem spravedlnosti. Dosavadní stav se tedy prezentuje značnou roztržitostí a nepřehledností. Z tohoto důvodu se navrhuje nepřijmout navrhovanou Variantu I. Preferovaná **VARIANTA II.** upravuje vznik Centrálního registru znalců, jehož součástí by byl taktéž Registr znaleckých posudků. Ten by měl nahradit v dnešní době již nefungující systém vedení znaleckých deníků v písemné podobě a umožnit Ministerstvu spravedlnosti efektivně provádět dohled nad plněním povinnosti znalce v této oblasti. Varianta III., která se omezuje pouze na vznik Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů není vhodná z toho důvodu, že většina znalců již v dnešní době vede deník v elektronické podobě, vést deníky v listinné podobě v současnosti již není potřeba.

5. Koncepce znaleckých ústavů

VARIANTA I.

Ponechat současný stav rozdělení na znalce a znalecké ústavy zapsané v prvním oddílu seznamu ústavů a znalecké ústavy zapsané v druhém oddílu seznamu ústavů.

VARIANTA II.

Ponechat pouze znalce-fyzické osoby a skutečné znalecké ústavy zapsané v druhém oddílu seznamu ústavů.

VARIANTA III.

Rozdělit znalce na znalce-fyzické osoby a znalce-právnícké osoby (současné znalecké ústavy zapsané v prvním oddíle seznamu) jako jednu skupinu subjektů oprávněných k výkonu znalecké činnosti a jako druhou skupinu vést znalecké ústavy (současné znalecké ústavy zapsané v druhém oddíle).

Výběr varianty řešení:

Navrhuje se přijmout **VARIANTU III**. V souvislosti s vyhodnocením současného stavu se jeví jako vhodné zahrnout znalecké ústavy zapsané v současnosti v prvním oddíle seznamu znaleckých ústavů (tj. znalecké ústavy, které nejsou znaleckými ústavami podle § 21 odst. 2) do kategorie znalců, přičemž by byla zákonem rozeznávána jejich specifika jakožto právníckých osob. Pokud jde o znalecké ústavy podle § 21 odst. 2 (zapsané v druhém oddílu seznamu znaleckých ústavů), tyto by fakticky „zůstaly“ znaleckými ústavami i podle nové právní úpravy, pokud by nadále splňovaly podmínky tohoto zákona.

Dotčené subjekty

Právní úprava se bude přímo dotýkat Ministerstva spravedlnosti, krajských soudů a znalců a znaleckých ústavů zapsaných do příslušných seznamů podle platných právních předpisů.

V. Vyčíslení předpokládaných finančních dopadů

Podle platného právního stavu fakticky vykonávají správu znalecké (i tlumočnické) činnosti jednotlivé krajské soudy. Návrh věcného záměru zákona předpokládá centralizaci celé znalecké agendy na Ministerstvo spravedlnosti.

Podle vyjádření krajských soudů se znaleckou a tlumočnickou činností na jednotlivých krajských soudech zabývá 1 zaměstnanec na plný pracovní úvazek. V některých případech se na této činnosti podílí ještě některé další osoby, jako např. zapisovatelka, u níž to však není

hlavní náplň její pracovní činnosti. Současně se na správě znalecké a tlumočnické činnosti podílejí předsedové a místopředsedové krajských soudů (vyřizování stížností, žádostí, zasedání poradních sborů, jmenování...). Vytížení předsedy a místopředsedy soudu však nelze zcela přesně odhadnout, ale blíží se např. podle vyjádření Krajského soudu v Praze 1 pracovnímu dnu v týdnu.

Vedle toho se agendou znalců a tlumočnicků (fyzických osob) zabývá na plný pracovní úvazek 1 zaměstnanec odboru dohledu Ministerstva spravedlnosti. Další zaměstnanec odboru dohledu Ministerstva spravedlnosti se na plný pracovní úvazek dále zabývá agendou znaleckých ústavů.

Mzdové náklady na jednu referentku (referenta) pro agendu znalecké a tlumočnické činnosti činí přibližně **366.000 Kč** ročně, přičemž se jedná o částku odpovídající tzv. superhrubé mzdě, tzn. včetně sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnavatelem. Náklady na kancelářské potřeby, telefony a poštovné pak činí přibližně **60.000 Kč** ročně. Vynásobíme-li výše uvedené částky počtem zaměstnanců, kteří se touto agendou zabývají, tak celkové roční náklady na správu znalecké a tlumočnické činnosti prováděné krajskými soudy a Ministerstvem spravedlnosti činí přibližně **4.260.000 Kč**.

Centralizací agendy znalecké činnosti u Ministerstva spravedlnosti se předpokládá nutnost navýšení pracovních sil v rámci Ministerstva spravedlnosti. S přihlédnutím ke skutečnosti, že dojde k vytvoření Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů, zavedení Registru znaleckých posudků, ke zjednodušení procesu zápisu do Centrálního registru znalců a znaleckých ústavů a převedení agendy tlumočnicků na nově zřízenou komoru atd., se však nepředpokládá, že by náklady vyvolané navrhovanou právní úpravou měly překročit náklady stávajícího systému. Naopak lze předpokládat, že náklady budou nižší.

Vstupní náklady na vybudování funkčního informačního systému, který bude umožňovat vedení registru znalců a publikaci do sítě Internetu, včetně zaškolení uživatelů lze předpokládat ve výši **2.000.000 Kč**.

Vstupní náklady na přípravu systému pro vedení registru znaleckých posudků lze očekávat ve výši **800.000 Kč**.

Náklady na pořízení hardware a software se předpokládají ve výši **1.100.000 Kč**.

Celkem tak vstupní náklady na vytvoření a realizaci potřebných elektronických evidencí by měly činit celkem **3.900.000 Kč**.

Náklady na údržbu a provoz elektronického systému pak lze předpokládat ve výši **700.000 Kč** ročně, přičemž současné náklady na údržbu a provoz seznamu znalců a tlumočnicků činí přibližně 600. 000 Kč.

Lze dospět k závěru, že pokud pomineme vstupní náklady na vytvoření výše uvedených elektronických systémů, tak roční náklady na správu znalecké činnosti by neměly překročit náklady stávající, ale mělo by dojít ke snížení těchto nákladů, čímž bude navržena i vstupní investice na realizaci elektronických systémů.

VI. Konzultace

Věcná řešení upravovaná v tomto materiálu se opírají o varianty řešení jednotlivých otázek spojených s regulací znalecké činnosti, které byly navrženy během dlouhodobé činnosti pracovní skupiny k tvorbě zákona o znalcích, jejímž zřizovatelem je Ministerstvo spravedlnosti. Předkladatel dále vychází z konzultací s vybranými zástupci justice a ze srovnání se zahraničními právními úpravami.

VII. Implementace a vynucování

Za implementaci doporučeného řešení a stanovení způsobu kontroly naplňování stanovených požadavků včetně navrhovaných sankcí zodpovídá Ministerstvo spravedlnosti.

VIII. Přezkum účinnosti

K následnému přezkumu účinnosti daného právního předpisu bude přikročeno nejpozději 7 let od data nabytí účinnosti tohoto zákona.

IX. Kontakty

Kontakt na osobu, která provedla hodnocení RIA

Mgr. Petr Ševčík

Legislativní odbor, Ministerstvo spravedlnosti

telefon: 221 997 285

e-mail: psevck@msp.justice.cz

• Zahraniční komparace²

Slovenská republika

Právní úprava znalecké a tlumočnické činnosti ve Slovenské republice je zakotvena ve sbírce zákonů pod č. 382/2004 Z. z., ve znění zákona č. 93/2006 Z. z. a č. 522/2007 Z. z., a dále ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti, kterou se vykonává zákon č. 382/2004 Z. z., o znalcích, tlumočnících a překladatelích a o změně a doplnění některých zákonů.

Seznam znalců je členěn na několik částí a vede jej Ministerstvo spravedlnosti. Do jednotlivých oddílů jsou zapisováni zvláště znalci, překladatelé a tlumočníci. Jednotlivé oddíly se pak dále člení na obory a ty se člení na odvětví; především u tlumočnicků a překladatelů se obory člení podle jazyka. Oddíl pro znalce je členěn na fyzickou a právnickou osobu.

Znalcem, tlumočnickem nebo překladatelem se může stát jak fyzická tak právnická osoba, která je k činnosti zplnomocněna státem a zároveň musí být zapsána v seznamu znalců, tlumočnicků a překladatelů. Pokud se jedná o osobu v tomto seznamu nezapsanou, může činnost znaleckou, tlumočnickou a překladatelskou vykonávat v případě, že souhlasí s ustanovením a v příslušném oboru a odvětví není zapsána žádná osoba.

Znalec, tlumočnick a překladatel zapsaný v seznamu je povinen se soustavně vzdělávat a zvyšovat kvalifikaci v rozsahu určeném ministerstvem a účastnit se ověření odborné způsobilosti ve všech oborech a odvětvích, pro které je zapsán do seznamu. Ministerstvo ve spolupráci a prostřednictvím znaleckých ústavů a tlumočnických ústavů zabezpečuje

² V této části Věcného záměru k zákonu o znalcích jsou použity pasáže z „Analýzy znalecké a tlumočnické činnosti v okolních státech EU“ zpracované JUDr. Jiřím Matznerem Ph.D., LL.M., který daný materiál pro potreby Ministerstva spravedlnosti poskytl.

specializované vzdělávání formou dalšího vzdělávání, získání odborného minima a ověření odborné způsobilosti.

Znaleckou (tlumočnickou) činnost je možné činnost dočasně pozastavit, pokud je v dané věci vedeno trestní stíhání v souvislosti s výkonem znalecké nebo tlumočnické činnosti nebo v souvislosti s řízením o způsobilosti k právním úkonům. Dále může k pozastavení dojít také v případě, že znalec nebo tlumočnický nevykonávají svoji praxi v daném oboru po dobu delší než jeden rok.

Ministerstvo spravedlnosti vyškrtne ze seznamu znalců a tlumočnicků toho, kdo o to sám požádá nebo komu do třech měsíců od počátku výkonu činnosti nevzniklo pojištění odpovědnosti za škodu a nebo komu pojištění zaniklo a do třech měsíců nebylo obnoveno. Dále dojde k vyškrtnutí pokud znalec nevyhoví ověření odborné způsobilosti a nebo nemůže více než půl roku vykonávat činnost ze zdravotních důvodů. Vyškrtnutí se uskuteční ke dni právní moci rozhodnutí.

Po ukončení činnosti je osoba povinna vrátit průkaz a textovou část úředního razítka a zadavateli posudku nebo úkonu podklady a spisy, které mu předal.

Spolková republika Německo

Právní úprava znalecké a tlumočnické činnosti není v Německu jednotná, neboť pro oblast soudních tlumočnicků je materie upravena rozdílně jednotlivými spolkovými zeměmi. Podle § 404 odst. 2 občanského soudního řádu a § 73 odst. 2 trestního řádu bývají v občanských a trestních věcech přizváni především znalci, nicméně požadavky, které jsou na ně kladeny, se vztahují i na tlumočnické a překladatele působící před soudem. Výběr osoby oficiálně jmenované tlumočnickem, překladatelem popř. znalcem je na uvážení soudu.

Právní úprava soudních znalců je obsažena v § 36 živnostenského zákona. Technické požadavky jsou upraveny pro znalce z povolání podle zvláštních předpisů. Zemské vlády mohou vydávat právní předpisy, kde stanoví jednotlivé požadavky, které musí znalci splňovat, stejně jako stanovují kdo je oprávněn je jmenovat a pravidelně aktualizovat jejich seznam (obvykle průmyslové komory a obchodní komory, komory architektů atd.)

Stejně jako tlumočníci i znalci musí splňovat příslušné odborné znalosti - zpravidla vysokoškolské vzdělání.

Znalci mohou být podle obecné úpravy odvoláni z důvodu nespolehlivosti nebo opožděného podání znaleckého posudku. Zákon přímo nezakazuje opětovné jmenování znalcem po jeho odvolání. V praxi ale k takovým případům dochází jen velmi zřídka.

Polská republika

Na rozdíl od české právní úpravy je polská právní úprava znalecké činnosti zakotvena v podzákoném předpisu, konkrétně v nařízení ministra spravedlnosti. Lze konstatovat, že polská právní úprava znalecké činnosti je pojata velmi stručně a přenechává řešení velkého množství problémů samotné praxi.

Soudní znalci jsou jmenováni předsedou okresního soudu na dobu 5 let. Předpokladem pro jmenování je především složení slibu do rukou předsedy okresního soudu a doložení splnění kvalifikačních předpokladů. V oblasti osobních předpokladů se jedná především o způsobilost k právním úkonům, dosažení věku 25 let, teoretické a praktické vědomosti v daném odvětví, záruky náležitého vykonávání povinností soudního znalce a souhlas se svým jmenováním.

Seznamy soudních znalců vede předseda okresního soudu podle jednotlivých odvětví. Předseda okresního soudu dále vede výkazy soudních znalců na kartách založených pro každého soudního znalce. V seznamech a výkazech se uvádí adresa soudního znalce a termín, do něhož byl jmenován a ostatní data týkající se specializace. Předseda soudu dává vždy v lednu každého roku na vědomí obvodním soudům v jeho oblasti a Ministerstvu spravedlnosti seznamy soudních znalců a rovněž je informuje o každé změně v seznamu.

Polská právní úprava nepočítá s průběžným zvyšováním odbornosti. Dozor nad výkonem činnosti soudních znalců provádí předseda soudu podle zásad stanovených v předpisech.

O odvolání znalce rozhoduje předseda okresního soudu v případě, že znalec o odvolání sám požádá, přestane splňovat podmínky pro své jmenování nebo pokud předseda soudu zjistí, že znalec svoji činnost nevykonává řádně.

Republika Slovinsko

Ve Slovinsku je práce soudních znalců upravena primárně v člancích 84 až 96 Zákona o soudech č. 94/07. Další ustanovení jsou obsažena v Pravidlech pro soudní znalce a odhadce. Ačkoliv je právní úprava uvedena v několika normách, požadavky jsou na znalce tlumočnick i překladatele v zásadě obdobné. Pro všechny skupiny platí, že jsou jmenováni na neurčito, nicméně mohou být ze seznamů, které jsou vedeny Ministerstvem spravedlnosti vyškrtnuti, a to v případě, že nebudou plnit své povinnosti vyplývající z § 87 Zákona o soudech č. 94/07, který stanovuje taxativně základní požadavky, kterými jsou především státní občanství Slovinska nebo jiné země Evropské unie, trestní bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání, šest let profesní praxe v oboru apod. Zákon nevyžaduje členství v profesních organizacích.

Znalci mají povinnost se účastnit pravidelně vzdělávacích akcí tak, aby bylo zaručeno osvojení si nejnovějších vědeckých poznatků, které souvisejí s výkonem jejich funkce. Tato školení jsou obvykle organizována dobrovolnými profesními organizacemi nebo příslušným ministerstvem. Po takovém vzdělávacím kurzu obvykle následují zkoušky ve formě písemného testu, které následně opravňují znalce v dalším pokračování v činnosti. Není-li dosaženo potřebného výsledku, pak je soudní znalec z registru vyškrtnut.

Litevská republika

Právní úprava činnosti soudních znalců v Litvě je upravena v zákoně o soudních znalcích a dále v trestním řádu, občanském soudním řádu a správním řádu. Vyhláška ministra spravedlnosti pak upravuje způsob vedení seznamu soudních znalců.

Zákon o soudních znalcích se vztahuje pouze na znalce, kteří jsou zapsáni v seznamu vedeném ministrem spravedlnosti. Znalce jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti.

Do seznamu znalců může být zapsána pouze osoba splňující kvalifikační předpoklady, která složí přísahu. Kvalifikační zkoušky se skládají před kvalifikační

komisí, která je složená nejméně z 5 členů, přičemž 2 členové musí být znalci z příslušného oboru a 1 člen osoba s právnickým vzděláním.

Mezi kvalifikační předpoklady patří:

- vysokoškolské vzdělání v příslušném oboru,
- složení soudního znaleckého testu,
- složení právního testu,
- nemít záznam v rejstříku trestů (bezúhonnost).

Splní-li znalec výše uvedené požadavky, získá certifikát, který je platný po dobu 5 let. Po uplynutí této lhůty žádá znalec komisi o obnovení certifikátu na další období. V případě, že uchazeč neuspěje u jednoho z testů, může jej znovu opakovat až po uplynutí 1 roku.

Obnovení certifikátu může komise zamítnout v případě, že:

- je kvalita znaleckých posudků nedostatečná,
- znalec spáchal trestný čin,
- znalec poskytl nepravdivé informace.

Výše uvedené důvody, které vedou k neprodloužení certifikátu, vedou i k vyškrtnutí znalce ze seznamu i v průběhu jeho funkčního období. Právní předpisy ale neupravují postup, kdy jednou vyškrtnutý znalec žádá o zapsání do seznamu.